

COLOM , ELS TEMPLERS I LA PREDESCOBERTA

Els templers i Amèrica

El professor Jacques de Mahieu va escriure a 1981, casi septuagenari, un controvertit llibre "Les templiers a l'Amérique" ¹, a on de totes les possibles visites precolombines a Amèrica, hi destacava la dels templers. Segons Mahieu, aquesta secreta presència explicava les immenses riqueses dels templers especialment relatives a la possessió de plata, mineral que efectivament va presentar esgotament de l'oferta especialment com a conseqüència del tancament de les mines germàniques ² cap al segle XIII. Mahieu tanmateix desconeixia segurament un document que segurament li hagués interessat molt: la Duquesa de Medina Sidonia, la Senyora Alvarez de Toledo, diu tenir als seus arxius la prova documental de l'explotació d'una mina al Brasil abans de Colom, segons ha declarat moltes vegades ³. Molts autors així mateix han seguit les explicacions de Mahieu i les han ampliat, tot buscant una connexió templaria amb la descoberta d'Amèrica especialment via Escòcia, de la mà de la família Sinclair, que hauria transmès aquests i d'altres coneixements extraordinaris mitjançant símbols críptics a la capella de Rosslyn, església ara molt coneguda ara gràcies la novel·la "El Codi Da Vinci" ⁴. El llibre de Jacques de Mahieu que es va publicar en castellà amb el títol "Colón llegó después" es d'aquells nombrosos llibres que es llegeixen amb la sensació del "*si non e vero, e ben trovato*". I a més, aquesta hipòtesi es a la que es deu la recerca que presento i que he iniciat darrera d'una connexió templera Amèrica-Europa que no hagués d'anar via Escòcia, o via La Rochelle, sinó que fos purament barcelonina, o catalana. I es que el protagonisme català en general dins l'ordre del Temple ha estat tergiversat i menystingut, en aquest cas especialment de la mà de la historiografia francesa. Així, la fundació del Temple per part d'un franc, Hugues de Payns i no d'un cavaller català, Hug de Pinós o de Bagà, documentada al Segle XVII ⁵ es dona per bona en la seva primera versió només amb el testimoni de Guillem de Tiro, que la va escriure cent anys després dels fets. El Director de l'Arxiu Nacional de Catalunya, l'especialista del mon templer Josep Maria Sans, no creu que l'únic testimoni

¹ Hi ha traducció al castellà a Martínez Roca, "Colón llegó después", Barcelona, 1988

² Ignacio de la Torre, "Los Templarios y el origen de la banca", Madrid 2004

³ Entrevista a La Vanguardia, "La Contra"

⁴ Laurence Gardner, "Bloodline of the Holy Grail", Element Books, Londres 1996

⁵ Manuscrit 7.377 de la Biblioteca Nacional de Madrid "Declaración de la inscripción griega de la cruz de San Esteban de Bagá....Don Hugo de Bagá, primer Maestre del Temple"

escrit de la fundació dels templers per part d'un cavaller català, Hug de Bagà, sigui fiable, ja que el document del segle XVII pot formar part dels nombrosos documents destinats a atribuir falsa glòria a determinat llinatge. Malgrat això, la apropiació francesa de bona part de les històries templeres és un fet més que provat quan pensem en cavallers com els Grans Mestres del Temple Arnau de Tarroja, sempre citat als llibres sobre templers com "Arnaud de Torrege" o del Mestre Templar Pere Montagut, afrancesat sempre com a "Pierre de Montaigu". El mateix historiador Jose Maria Sans ens explica tanmateix ⁶que cap altre país del món tenia tan patrimoni i riqueses templeres com Catalunya, a on va ser més problemàtica que enlloc més la distribució del patrimoni templar després de la desfeta templera a mans del rei francès Felip IV i el Papa Climent V, el 1314. La meua hipòtesi de partida davant de tot això és: el coneixement d'una ruta cap Amèrica, el "Secretum Templi", la clau del poder dels templers, va poder arribar a Colom via els hereus catalans dels templers i no necessàriament via Escòcia o Portugal. L'investigador Jose Antonio Hurtado Garcia, enginyer i historiador es un defensor d'aquesta connexió templera de Colom ⁷, qui hauria obtingut les dades sobre aquesta ruta a través d'una tradició jueva mallorquina, relacionada especialment amb Cresques Abraham. Hurtado fa als seus llibres una apassionant disquisició etimològica amb la Illa del Ferro, que segons ell deriva de "fer 0", es a dir, arribar al meridià inicial, que Colom hauria agafat com a punt de partida cap a Amèrica arribant des de la Península Ibèrica. La seva hipòtesi més aventurada és la de que Colom buscava un oblidat establiment templar a Canàries i a Amèrica per a tenir aliats en el seu projecte de recuperació de Jerusalem i els Sants Llocs, sota els auspicis del rei Ferran. Si bé Hurtado no aporta proves definitives sobre aquest establiment templar, és però indubtable que aquest propòsit de recuperació de Jerusalem per part d'en Colom fou documentat a la carta que escriu als reis després de la descoberta i és ben demostrat que el va ocupar els darrers anys de la seva vida. Un indicati important respecte a la connexió Colom-Templers que recull Hurtado és el de la carta de Jaume Ferrer de Blanes a Colom, on Ferrer de Blanes cita literalment el lema essencial dels templers "non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam", recollit de l'Antic Testament.

⁶ Els procés dels templers catalans, entre el turment i la glòria", Josep Maria Sans i Travé, Pagès Editors, Barcelona, 1990

⁷ Jose Antonio Hurtado, "Colón y la Carta Templaria", Madrid 2004

Colom i els templers

Però com arribaria, si considerem que els templers tenien aquest coneixement, aquesta tradició a Colom? Via els jueus mallorquins? Via els portuguesos? Via els Sinclair escocesos? Quina va ser la connexió real Colom-Templers? Perquè no la dels propis hereus dels templers a Catalunya i Barcelona? No hauria de ser aquesta la forma més directa, si el Colom descobridor fou el Colom de Barcelona? Sans Travé ens diu que el patrimoni dels templers catalans va ser assignat a l'ordre dels hospitalers no sense el vist i plau i la reducció del mateix per part del rei Jaume II, que va veure un gran perill en l'acumulació de tan grans riqueses per part d'un ordre sol. Totes les possessions valencianes van passar a l'ordre de Montesa i les catalanes a l'Hospital i al propi monarca. Aquesta por per part de Jaume II prova la importància de Catalunya dins el mon templer. Si Catalunya era el país més significatiu econòmicament dins el mon templer, no hauria de ser també el lloc principal de registre i transmissió de coneixements templers? Per una altra part, la tradició post-templera dels Colom de Barcelona veu comprovada pel fet de que familiars del propi Colom eren membres destacats dels ordres hereus dels templers: així trobem que Elionor Colom i Bertran era dona de Joan-Lluís de Gualbes, germà de Bartomeu-Cristòfor de Gualbes i Setantí, prior de Santa Anna de Barcelona el 1487 i vicari general de l'orde del Sant Sepulcre de Jerusalem el 1500. Un altre familiar i d'aquest i per tant relacionat amb Colom era Lluís de Gualbes, prior de Catalunya a l'Orde de Sant Joan⁸. En aquests moments, estic buscant traces dins la família de Colom els directoris de membres de les ordres hospitalera i templera per trobar més lligams. Altres vincles dels Colom amb aquestes ordres militars han estat recollits per diversos investigadors però no han sofert encara una recerca prou exhaustiva.⁹

Colom, Cristòfor i la Creu

Un altre aspecte llargament discutit i que té una relació amb el que parlem és el nom de Colom i el símbol de la creu dins la descoberta d'Amèrica. La creu dita "patada" es present als propis vaixells d'en Colom i per suposat clarament a l'ús de la "Xi" grega al seu nom, Cristòfor, que ha estat a vegades considerat com un nom afegit que poder ell va decidir adoptar desplaçant el seu possible original de Joan o Jaume. Considerant que els originals

⁸ Pere Català Roca, "Els Colom de Barcelona", dins "Colom i el Mon Català", R.Dalmau Editor Barcelona 1993

⁹ Cristian Cortés, "Els Setantí", Barcelona 1975, Fundació Salvador Vives

cavallers del Temple eren anomenats "commilitones Christi", pot ser que Colom afegís al seu nom Joan o Jaume el lema "que porta a Crist", o si preferim que el Xro sigui un datiu, el que s'ofereix a Crist o que pateix (considerem el verb grec *upofero*, patir) per a Crist. Apart de la complexa criptografia darrera de la signatura de l'Almirall, es indubtable que la simbologia del seu nom i del nom Cristoferens l'apropen a la tradició dels ordres religiosos medievals. El fet de que utilitzés grec i llatí a un temps dins el seu nom no sembla casual, donat que Christum en llatí no permet l'ús de la gràfica Xi, Crist i Creu alhora. Però per que FERENS i no FOL? A la consagració de la capella de Sant Cristofor del 1568 es pot veure avui dia com era comú l'abreviatura Xro per el nom Cristòfol ¹⁰. Que preferís "ferens" fa que aquest pseudònim s'apropi més a una intenció simbòlica més que un veritable nom propi al meu entendre. Cavallers de Crist, o "milites Christi" va ser el nom original dels templers, i del de la corresponent ordre hereva del patrimoni d'ells a Portugal, així que Colom sembla ser un clar integrant d'aquesta ordre militar, sigui via portuguesa o catalana.

Templers, Hospitalers i Colom, banquers

La supressió de l'ordre templera al 1314 ve seguida d'una distribució de patrimonis a Catalunya liderada per Jaume II, distribució que necessàriament fou acompanyada d'una de distribució de funcions. Una d'aquestes funcions era la bancària, que segons molts estudiosos va ser pràcticament inventada pels templers, i que en certa manera va provocar la destructiva gelosia de Felip de França. El vincle interessant de tot això amb en Colom es que el 1401, un tal Guillem Ramon Colom funda amb en Miquel Roure la Taula de Canvis de Barcelona, considerat el primer banc oficial fundat a Europa ¹¹. En 90 anys escassos des de la caiguda dels templers (1314-1401) és molt difícil pensar que els Colom serien uns nouvinguts a aquests temes financers, cosa que es més que un indicatiu de la vinculació de la família Colom al món banquer des de feia segles, i per tant de més que probable implicació amb els templers, que eren banquers dels monarques europeus dels segles XIII i XIV. Els descendents d'aquest Guillem Ramon serien els Colom que presenten alguns trets molt coincidents amb els del descobridor. Jordi Bilbeny ha descrit ja fa temps les coincidències entre el Joan Colom de Barcelona descendent d'en Guillem Ramon, amb un germà i un fill anomenats Jaume, al igual que el Descobridor, qui per altra banda també

¹⁰ XSROFOL a la làpida commemorativa de la Construcció pel Consell de Cent de la capella de Sant Cristòfor al Carrer Alt de Sant Pere a Barcelona (1568)

¹¹ PCR, op. Cit i Mitjana de las Doblas, "La Casa dels Colom a Barcelona", Butlletí del C.E.C. 1931

tenia relació amb els banquers Santàngel, com es ben conegut.¹² Hem de creure que siguin casuals els vincles bancaris dels Santàngel, Colom i templers? A una societat tan classista com la del Segle XV? El més difícil de pensar per tant es que en Colom i els seus avantpassats no tinguessin una relació molt estreta amb templers i hospitalers i per tant no gaudissin dels coneixements secrets que casi bé tothom avui dia creu que aquests van assolir, un d'ells, probablement, l'existència d'Amèrica i la cartografia necessària per arribar-hi.

Conclusió

Aquesta comunicació exposa els principals punts identificats fins ara que sobre la relació entre Templers, Amèrica i l'Almirall. Cada tema implica una línia laboriosa d'investigació que esperem doni els seus fruits i ens aporti noves dades sobre els Colom de Barcelona i el seu paper a la descoberta.

*Comentaris i aportacions sobre el tema a jteixido@kion.es
Gràcies!*

¹² Jordi Bilbeny, "Brevíssima relació de la destrucció de la Història", Llibreria SetCiències, Arenys 1998, pags. 130-131